

سفر به اعماق زمین از مسیر «کتله خور»!

رزوا احمدزاده، راهنمای طبیعت گردی

ژولورن را همه شما خوب می‌شناسید. قصه پردازی که بیشتر آثارش آمیخته با تخیل است. تخیلی که اکثر کودکان دوست دارند و من نیز از این قاعده مستثنا نبودم. یکی از داستان‌هایی که بسیار دوست می‌داشتم قصه سفر به مرکز زمین بود. هر گاه به زیر زمین خانه مادربزرگ می‌رفتم خود را لایه لایه قصه‌های ژولورن تجسم می‌کردم و این علاقه به قصه‌های تخیلی تا اکنون ادامه دارد. وقتی که قرار شد از غار کتله خور بازدید کنیم دوباره قوه تخیلم به کار افتاد و تمام طول راه، خود را در غاری تنگ و تاریک و پراز خفاش تصور می‌کردم. کتله خور غاری است خشکی - آبی که در استان زنجان، شهرستان خدابنده واقع است. در ۸۰ کیلومتری جنوب قیدار، ۱۷۳ کیلومتری شمال همدان، ۴۱۰ کیلومتری تهران و ۵ کیلومتری شهر گرماپ. در بعضی مناطق غربی ایران به کوه کم ارتفاع «کتله» می‌گویند و احتمالاً وجه تسمیه این غار نیز همین است که در یکی از این کوه‌ها قرار گرفته است و خورشید از پشت آن طلوع می‌کند و به جای کتله خورشید به آن کتله خور می‌گویند. ماشین را در محوطه پارکینگ پارک کردیم و پس از تهیه بلیت وارد غار شدیم. ورودی غار پر از سکوت بود و بوی نمناک دیواره‌ها فضایی خوفناک ایجاد می‌کرد. اما وقتی وارد مسیر مشخص شده می‌شوی به جای آنکه خوف و ترس بر تو مستولی شود سراسر شگفت زده می‌شوی. مکانی پر از شگفتی که زمین میلیون‌ها سال برای پدید آمدنش صبر کرده. نخستین بار در بهار سال ۱۳۳۱ گروهی از سرشناس‌ترین کوهنوردان ایران اقدام به کشف و بازدید غار کتله خور کردند. یکی از اعضای زنجان‌ی گروه به نام سید اسدالله جمالی اقدام به ثبت رسمی غار کرد. از آن پس غار کتله خور به عنوان پدیده شگرف طبیعی مورد توجه علاقه‌مندان غارنوردی قرار گرفته است.

ورودی غار یک دهلیز ۴۰۰۰ متری بوده با سقفی کوتاه و فاقد غار سنگ و چند دهلیز فرعی، پس از دهلیز فرعی یک دالان وسیع ۹۵۰ متری با سربالایی‌هایی به ارتفاع ۲ متر و گودال‌های خشک قرار دارد که با دو شاخه ۵۰ متری ادامه پیدا می‌کند و پس از عبور از یک سربالایی به تالار وسیعی پوشیده از چکنده و چکنده و ستون می‌رسد. در داخل تالار کوچک بلورین، که به تالار ستون‌ها چسبیده چاهی به عمق ۸ متر قرار دارد که احتمالاً محل خروج آب‌های فرور سازنده غار است. غار کتله خور غاری است آهکی که در برخی نقاط آن گل رس و خاک‌های حاوی اکسید آهن قابل مشاهده است. این غار تقریباً هم‌سن غار علیصدر همدان است؛ البته این دو غار از دو جهت با هم تفاوت دارند؛ یکی اینکه غار علیصدر همدان کاملاً آبی است، حال آنکه کتله خور زنجان غاری است تقریباً خشکی. دوم اینکه آهک‌های غار کتله خور نسبت به آهک‌های غار علیصدر بسیار خالص‌تر هستند که این خود عاملی است جهت زیباتر شدن غار، چرا که خالص بودن آهک‌ها موجب شفافیت آن‌ها و در نتیجه عبور نور از قندیل‌ها می‌شود. یک نکته جالب توجه در رابطه با غار کتله خور این است که شواهد و بررسی‌های انجام شده مؤید این موضوع است که این غار در نهایت به غار علیصدر در همدان متصل می‌شود. همچنین یکی دیگر از عجایب و زیبایی‌های این غار تعدد طبقات آن است که اینگونه غارها در جهان بسیار کم‌نظیر هستند. گمان می‌رود که این غار دارای ۷ طبقه باشد که البته تاکنون تنها ۳ طبقه آن کشف شده است. ۱۰۰ متر ابتدای غار محل زندگی انسان‌های نخستین بوده است که این موضوع را اسکلت ۸۰۰ انسانی که در این محل پیدا شده است، تأیید می‌کند. ۱۲۰ میلیون سال از عمر غار کتله خور می‌گذرد و سوال این است که آیا این فرصت را به نسل‌های بعدی هم می‌دهیم که از زیبایی‌های غار لذت ببرند؟

معرفی جاذبه‌های طبیعی «دماوند»

دمی آرامش در پناه قله استوار ایران

همه مادماوند را با هوای خوبش می‌شناسیم. اولین کلمه‌ای که با گفتن کلمه دماوند به ذهن ما می‌رسد، قله آن است که به نوعی به نمادی از کشور ما تبدیل شده است. دماوند یکی از شهرهای استان تهران و مرکز شهرستان دماوند است که مناطق دیدنی و خوش آب و هوای زیادی دارد. این شهر با چشمه‌ها و فضاها بسیار باصفا، پیشنهاد مناسبی برای اوقات فراغت ساکنین استان تهران محسوب می‌شود. این شهر خوش آب و هوا به عنوان یکی از مناطق نمونه گردشگری انتخاب شده است.

نگاه دهدار، راهنمای گردشگری

بسیاری از ما ترجیح می‌دهیم که برای گذراندن تعطیلات در آخر هفته، به مکانی نزدیک به محل زندگی خود برویم. پیدا کردن مکانی با طبیعتی دست‌نخورده در نزدیک محل زندگی کار آسانی نیست ولی مادر این مطلب به بررسی این مکان‌های بکر و دست‌نخورده می‌پردازیم تا آخر هفته را بدون دغدغه پیدا کردن مکانی مناسب، بگذرانید.

برای رفتن به مقاصد معرفی شده دو مسیر در نظر گرفته شده است که هر کدام از مقصدها در یکی از این دو مسیر واقع شده است. مسیر اول به دامنه کوه دماوند و پارک طبیعی لار و چشمه دیو آسیاب می‌رسد و مسیر دوم بخشی از آبشارها و مناطق طبیعی دماوند است.

بخش اول

منطقه لار و آبشار برف تنگه لار
فاصله از تهران: یک ساعت و ۴۰ دقیقه.

مسیر حرکت: انتهای اتوبان بابایی، جاده هراز، پس از رودهن و بومهن، مسیر گردنه امامزاده هاشم، دشت لار و آبشار برف تنگه لار. آبشار برف تنگه لار یکی از آبشارهای زیبای شهر دماوند است که در شرق منطقه لار دماوند قرار دارد. در ۲ کیلومتری شرق لار آبشار زیبایی به نام برف تنگه لار واقع شده است که یکی از مکان‌های بکر منطقه برای وقت‌گذرانی است. دشت لار در کوهپایه قله دماوند قرار دارد و در تقسیمات کشوری در بخش لواسانات قرار می‌گیرد.

منطقه لار خود به عنوان یکی از جاذبه‌های طبیعی منطقه شناخته می‌شود که از شمال به کوه‌های نور مازندران، از شرق و شمال شرق به کوه دماوند و از جنوب شرق به ایرا و از جنوب به افجه و لواسان بزرگ محدود می‌شود. وسعت منطقه لار به حدود ۷۳۵۰۰ هکتار می‌رسد که در سال ۱۳۶۱ به عنوان منطقه حفاظت‌شده تغییر نام پیدا کرد.

دامنه کوه دماوند

فاصله از تهران: ۲ ساعت و ۲۱ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، جاده هراز، جاده دماوند، دامنه کوه دماوند.

یکی از محبوب‌ترین جاذبه‌های طبیعی دماوند، دامنه کوه زیبای دماوند است که در مسیر جاده هراز بعد از آبعلی می‌توان به آن دسترسی داشت. پس از گذشتن از آبعلی وارد ورودی مسیر پلور شده و دشت لار را رد کنید، سپس با چشم‌اندازی زیبا از کوه با عظمت دماوند روبرو می‌شوید که در یاد بسیاری از ماندگار مقاومت است.

این منطقه با چشم‌اندازی زیبا و آب و هوایی دل‌انگیز یکی از بهترین پیشنهادها برای گذراندن تعطیلات یکی دوروزه آخر هفته است.

بخش دوم

آبشار جنگلک

فاصله از تهران: یک ساعت و ۲۴ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، خروجی غربی بومهن، جاده فیروزکوه، بلوار جایی، بلوار بعثت، بلوار شهید بهشتی، بلوار امام خمینی، خیابان روح‌افزا، به سمت کانال آب روح‌افزا، آبشار جنگلک.

بشار جنگلک در ۷ کیلومتری شرق شهرستان دماوند در محله روح‌افزا در دره گروبار واقع شده است. ارتفاع آبشار جنگلک برابر با ۳۵ متر است که در ارتفاع ۲۳۲۰ متری از سطح دریا قرار دارد. برای دسترسی به آبشار جنگلک واقع شده است که یکی از مکان‌های بکر منطقه برای وقت‌گذرانی است. دشت لار در کوهپایه قله دماوند قرار دارد و در تقسیمات کشوری در بخش لواسانات قرار می‌گیرد.

منطقه لار خود به عنوان یکی از جاذبه‌های طبیعی منطقه شناخته می‌شود که از شمال به کوه‌های نور مازندران، از شرق و شمال شرق به کوه دماوند و از جنوب شرق به ایرا و از جنوب به افجه و لواسان بزرگ محدود می‌شود. وسعت منطقه لار به حدود ۷۳۵۰۰ هکتار می‌رسد که در سال ۱۳۶۱ به عنوان منطقه حفاظت‌شده تغییر نام پیدا کرد.

دشت مُشا

فاصله از تهران: یک ساعت و ۱۶ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، جاده هراز، قبل از پیست اسکی آبعلی، دشت مشا.

مُشا نام یکی از روستاهای بخش مرکزی شهرستان دماوند است که آب و هوای بسیار خوبی دارد. دشت مشا هم یکی از جاذبه‌های گردشگری روستای مُشا است. دشت مُشا در ۶ کیلومتری شمال غربی دماوند در مجاورت جاده هزار واقع شده است. این دشت در دره‌ای بانام مُشادار ارتفاع ۲۲۵۰ متری قرار دارد و در نزدیکی این دشت زیبا پیست اسکی آبعلی واقع شده است.

چشمه سیاه سنگ

فاصله از تهران: یک ساعت و ۳۰ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، جاده هراز، قبل از جاده پیست آبعلی، روستای مشا، چشمه سیاه سنگ.

چشمه سیاه سنگ چشمه‌ای زیبا در روستای مُشا است که در اطراف این چشمه گیاهان صنعتی و دارویی زیادی مثل زرشک، نسترن، شقایق، بومادران و گل‌گاوزبان و بسیاری از گیاهان دیگر یافت می‌شود. متأسفانه در سال‌های اخیر به دلیل احداث تونل مُشا و تغییر مسیر آب‌های جاری، آب این چشمه کدر شده و از زیبایی منطقه کاسته شده است.

چشمه اعلا

فاصله از تهران: یک ساعت و ۱۹ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، کنارگذر جنوبی بزرگراه بومهن، جاده فیروزکوه، دماوند، جاده چشمه اعلا. چشمه اعلا در ارتفاعات شمال غربی دماوند در بین دره‌های

شرق دماوند قرار دارد و از جمله دریاچه‌های آب شیرین منطقه به شمار می‌رود. موقعیت دریاچه تار به گونه‌ای است که در هر سمت آن جاذبه طبیعی واقع شده است و اگر برای گذراندن اوقات فراغت به این منطقه رفتید می‌توانید از جاذبه‌های طبیعی نزدیک دریاچه هم دیدن کنید. این دریاچه زیبا در ارتفاع ۲۹۰۰ کیلومتری از سطح دریا قرار دارد و بیشترین طول آن هم برابر با ۱/۳ کیلومتری است. میانگین عرض دریاچه برابر با ۴۰۰ متر است و سطح آب دریاچه در فصل‌های مختلف متفاوت است.

در اطراف منطقه پوشش گیاهی خاصی وجود ندارد و دلیل این مسئله هم مشکلات آب و هوایی است که در سال‌های اخیر منطقه را درگیر کرده است. در گذشته این منطقه پوشیده از آویشن بود. دریاچه تار برای شنا، قایقرانی و ماهیگیری مناسب است.

دریاچه هویر

دریاچه هویر در ۵۰۰ متری دریاچه تار در میان رشته کوه قره‌داغ واقع شده است. طول دریاچه هویر برابر با ۹۰۰ متر و عرض آن حدود ۱۵۰ متر است که در فصول مختلف تغییر می‌کند. آب‌هایی که به دریاچه هویر و تار می‌ریزد از چشمه‌های کوه‌های قره داغ، سیاه چال و شاه‌نشین در شمال منشأ می‌گیرد.

چشمه دیو آسیاب

فاصله از تهران: یک ساعت و ۴۸ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، جاده هراز، بعد از پلور، جاده لار، چشمه دیو آسیاب.

چشمه دیو آسیاب در جاده دماوند به هراز، در جاده فرعی پلور به سمت دریاچه سد لار قرار دارد. این چشمه زیبا در ارتفاعات شمالی دشت لار واقع شده است و ۲۰ متر قطر و ۲ متر عمق دارد. در آب این دریاچه مقدار زیادی گوگرد وجود دارد و همین مسئله باعث شده تا آب دریاچه شور شود و بوی نامطبوعی هم داشته باشد. طبیعت زیبای این منطقه هر گردشگری را جذب می‌کند و اگر قصد دارید آخر هفته را در منطقه‌ای خاص و زیبا بگذرانید چشمه دیو آسیاب همان منطقه است.

غار رودافشان

فاصله از تهران: یک ساعت و ۴۴ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، کنارگذر جنوبی بزرگراه بومهن، جاده فیروزکوه، به سمت کلاک، غار رودافشان.

غار رودافشان یکی از جاذبه‌های طبیعی زیبای شهر دماوند است که در ارتفاع ۱۹۴۵ متری از سطح دریا قرار دارد. دهانه این غار ۲۰ متر و طول آن برابر با ۲۹

متر است، ستون‌های استالاکتیت و استالاکمیت در طول راه‌وهای این غار خودنمایی می‌کنند. غار رودافشان در روستای رودافشان در شهرستان دماوند واقع شده است و فاصله کمی با شهر دماوند دارد. غار رودافشان در اثر در دوره زمین‌شناسی کرتاسه تشکیل شده است و یکی از مناطق مهم از دید زمین‌شناسان است. مسیر راهپیمایی این غار سخت و صعب‌العبور است و برای رسیدن به دهانه غار باید از وسایل مخصوص کوهنوردی استفاده کرد. طول مسیر برابر با ۸۰۰ متر است و برای رفتن به داخل غار باید حتماً وسایل روشنایی همراه داشت. اگر اهل کوهنوردی و رفتن به تعطیلات با سختی و هیجان هستید، غار رودافشان پیشنهاد بسیار خوبی است.

روستای خسروان

فاصله از تهران: یک ساعت و ۲۱ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، کنارگذر جنوبی بزرگراه بومهن، جاده فیروزکوه، روستای خسروان یا خسروان.

روستای خسروان یکی از روستاهای خوش آب و هوای شهرستان دماوند است که در دهستان ابر شیوه قرار دارد. پوشش گیاهی این منطقه باعث شده تا این محدوده در گرم‌ترین روزهای تابستان هم آب و هوای مناسبی داشته باشد. اگر قصد دارید تادریک روستای زیبا اقامت کنید و از این اقامت دوروزه لذت ببرید، روستای خسروان یکی از بهترین پیشنهادها است.

غار بورنیک

فاصله از تهران: یک ساعت و ۴۶ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، کنارگذر جنوبی بزرگراه بومهن، جاده فیروزکوه، مسیر غار بورنیک (در نقشه به دلیل وجود نداشتن موقعیت دقیق غار، نزدیک‌ترین محدوده به آن انتخاب شده است). در ادامه باید مسیر فرعی به سمت غار بورنیک طی شود. غار بورنیک یکی از غارهای خاص شهر دماوند است که در جاده دماوند به فیروزکوه در روستای هرانده واقع شده است. برای رسیدن به غار بورنیک باید ۲ ساعت از روستای هرانده به سمت غار پیاده‌روی کنید. داخل غار بورنیک هوایی بسیار مطبوع و خنک دارد و بسیاری از کوهنوردان حرفه‌ای غار بورنیک را به عنوان یکی از مقاصد گردشگری خود در فصل تابستان انتخاب می‌کنند.

آبشار گروبار

فاصله از تهران: یک ساعت و ۲۴ دقیقه.

مسیر حرکت: بزرگراه زین‌الدین، جاده دماوند، مسیر تهران-پردیس، خروجی غربی بومهن، جاده فیروزکوه، بلوار رجایی، بلوار بعثت، بلوار شهید بهشتی، بلوار امام خمینی، خیابان روح‌افزا، به سمت کانال آب روح‌افزا، آبشار

آبشار گروبار در محله روح‌افزا دماوند واقع شده است و ارتفاعی برابر با ۲۰ متر دارد. پوشش گیاهی این منطقه بسیار متنوع است و همین مسئله باعث شده آب و هوای این منطقه بسیار مطبوع و خنک باشد. درختان این محدوده معمولاً سن زیادی دارند و قطر چنارهای این منطقه به ۱۴ متر هم می‌رسد.